

הנחיות להוראת המצגת – אל תסמנו אותי, הכללות וסטריאוטיפים

קהל היעד: כיתות ז'-י

משך הפעילות: שיעור אחד או שניים

הרעיון: החברה הישראלית מורכבת מקבוצות תרבותיות מגוונות. במציאות כזאת אנשים שמגיעים מקבוצות מיעוט מוצאים את עצמם במצבים מסוימים מייצגים את הקבוצה שממנה הגיעו. הנטייה היא לראות באותם "נציגים" בעיקר את מרכיבי הזהות החיצוניים שאיתם נולדו (כמו צבע עור) או סממן לבוש חיצוני (חיג'אב, כיפה, מטפחת), ולהתעלם ממרכיבים נוספים ובלתי נראים לעין.

אך הזהות של כל אחד ואחת מאיתנו מורכבת מרבים רבים. ההתייחסות אך ורק למרכיבי הזהות החיצוניים עושה עוול למורכבות הזו ואף מעוררת פעמים רבות התנגדות בקרב ה"נציגים" שמרגישים שלא רואים אותם באמת, אלא "מסמנים" אותם וכופים עליהם זהות שלא מתאימה להם.

בפעילות זאת נעסוק בנטייה "לסמן" אחרים ולצפות מהם לייצג את הקבוצה שממנה הגיעו, בלי לראות אותם כבני אדם שלמים.

מהלך הפעילות:

שקופית 1 – אל תסמנו אותי, הכללות וסטריאוטיפים

שקופית הפתיחה צבעונית ומציג דמות קופצת על רקע קיר שעליו מותזים צבעים רבים ושונים. אפשר לפרש את הציור בדרכים שונות, למשל: שהדמות היא זאת שהטיחה את הצבעים בקיר; שהדמות מתריסה כנגד משהו; שהדמות מנסה להתנער מהצבעים, ועוד. אין פירוש אחד נכון.

שם המצגת מעוצב כחותמת.

מומלץ לשאול את התלמידים:

- תארו: מה אתם רואים בשקופית? התייחסו לכל הפרטים.
- מה לדעתכם המסר בתמונה?
- מה הקשר בין התמונה לכותרות?
- לפי דעתכם, למה הכוונה ב"סימון" אנשים?

שקופית 2 – ערב עדות

בשקופית זו מוצגת סיטואציה יומיומית ומוכרת בבתי ספר רבים – **ערב עדות**. ניתן לבקש מאחד התלמידים להקריא את דבריה של המורה.

מומלץ לשאול את התלמידים:

- האם השתתפתם בערב עדות? ספרו על כך.
- מה דעתכם על ערב העדות שהשתתפתם בו? הסבירו.
- האם הייתם מקיימים את ערב העדות בצורה שונה?

ניתן להסביר לתלמידים:

תרבות זאת שפת המוצא, תפיסות חינוכיות, נורמות, שיטות הוראה, דפוסי משפחה, דפוסי פנאי, ערכים ומטרות המשותפים לקבוצה מסוימת. אלה הם **המרכיבים הגרעיניים של התרבות**.

תרבות היא גם אוכל, חגים, דגלים ולבוש, אך אלה הם **מרכיבים היקפיים של התרבות**, שבדרך כלל מושכים את תשומת ליבנו.

- על מה בדרך כלל שמים דגש בערבי עדות?

שקופית 3 – איך זה להיות עולה מרוסיה?

בשקופית זו חבורת תלמידים ממוצא רוסי מנהלים שיחה בעקבות הבקשה של המורה. מומלץ לבקש מארבעה תלמידים להקריא את הדברים ולשאול:

- מה דעתכם על השיחה?
- איך הייתם מגיבים אם הייתם משתתפים בשיחה כזאת?
- איך הייתם מגיבים במקום כל אחד מהתלמידים?

ניתן לחלק את התלמידים לקבוצות של ארבעה ולבקש מהם להמשיך את השיחה במקום שממנו היא הסתיימה.

שקופית 4 – מה היא מרגישה?

בשקופית זו שואלים את התלמידים מה לדעתם מילנה מרגישה.

ניתן גם לשאול:

- איך הייתם מרגישים אם הייתם במקומה?
- האם אתם מכירים מקרים דומים שבהם מבקשים ממישהו לייצג את הקבוצה שממנה הוא מגיע?
- לפי דעתכם, למה מבקשים מאדם השייך לקבוצה מסוימת לייצג אותה?

ניתן להסביר לתלמידים:

קיימת נטייה לראות ב"אחרים" בעיקר את מרכיבי הזהות החיצוניים שאיתם נולדו (כמו צבע עור) או סממן לבוש חיצוני (חיג'אב, כיפה, מטפחת), ולהתעלם ממרכיבים נוספים ובלתי נראים לעין.

- לפי דעתכם, אילו מרכיבים לא נראים לעין במקרה של מילנה?

שקופית 5 – מה דעתכם?

בשקופית זו התלמידים מתבקשים להביע את דעתם על הבקשה של המורה. ניתן לקיים הצבעה בכיתה ולסמן את מספר ההצבעות.

מומלץ לשאול:

- איזו תשובה נבחרה ברוב קולות? למה לדעתכם?
- איזו תשובה קיבלה את מספר הקולות הנמוך ביותר? למה לדעתכם?
- מי רוצה להסביר את ההצבעה שלו?

שקופית 6 – המחשבות של מילנה

בשקופית זו מופיעות המחשבות של מילנה ושאלות לדיון.

שקופית זו מרחיבה ועוסקת בנטייה להכללה וראייה שטחית של אנשים המגיעים מקבוצות ותרבויות שונות.

ניתן לקיים את הדיונים בקבוצות קטנות ולשתף במליאה מה עלה בכל קבוצה.

שקופית 7 – "על תקן עציץ"

"על תקן עציץ"

אפרת ירדאי מספרת: "בשנים האחרונות נהיה דיבור כזה על "עציץ". ייצוג בכנסים, בפאנלים, באירועים ואפילו בערבי תרבות... ברוח זו הזמנתי לכל כך הרבה מקומות הזויים **כאתיופית**...

לא מזמן התקשרה אליי משהו שמארגנת ערבי שירה. היא אמרה לי ששמעה עליי ושלמרות שהיא כבר לא מזמינה אנשים כי הערב סגור, אני זה מקרה מיוחד בגלל כל מה שהיא שמעה עליי. שאלתי אותה: שמעת על ההוצאה שהקמת? שמעת על השתף שלי להקמת ההוצאה? קראת משהו שכתובתי? ראית את הספרים שהוצאתי? לא, לא ולא. האישה הזאת לא דברה עליי כלום למעט זה שאני כותבת ושואני ממוצא אתיופי... העיקר שאניע ואתבל את הערב בטכנות... לאט לאט הבנתי שאני בקטגוריית העציץ..."

הקודם הבא

בשקופית זו מובא סיפורה של אפרת ירדאי, שהתבקשה לייצג את העדה האתיופית בערב שירה.

בשלב הראשון מומלץ לשאול את התלמידים:

מה לדעתכם המסר בכותרת "על תקן עציץ"?

בשלב הבא ניתן לבקש מאחד התלמידים להקריא את הטקסט.

בהמשך לחצו על "הידעתם".

מומלץ לשאול: מה הקשר בין המושג "דתי/ערבי/אתיופי מחמד", הכותרת "על תקן עציץ", וכותרת המצגת "אל תסמנו אותי"?

לסיום ניתן לקיים דיון והרחבה סביב השאלות לדיון.

שקופית 8 – היכרות בין תרבויות

היכרות בין תרבויות

מה דעתכם על השם "ערב עדות"? הציעו הצעה לשם של הערב.

הציעו הצעה למהלך הערב.

שימו לב לנקודות הבאות:

- חופש הבחירה של המשתתפים להציג את עצמם בדרכם.
- ניהול מנגנון מנוגד על הקבוצות השונות.
- ההרשעה הנוטה של המשתתפים שותפות והשתתפות שווה של כולם.
- ידע מבוסס על הקבוצות השונות.

הקודם הבא

בשקופית הסיום התלמידים מתבקשים לתכנן בעצמם "ערב עדות", לתת לו שם חלופי ולהציע הצעות למהלך הערב.

מומלץ לחלק את התלמידים לקבוצות. כל קבוצה תציע הצעה משלה לשם ולמהלך הערב. הזכירו לתלמידים להיעזר בנקודות להתייחסות המופיעות בשקופית ולהיזכר בכל מה שלמדנו עד עכשיו. בסיום, כל קבוצה תציג את הרעיון שלה ותסביר איך ההצעה עונה על הנקודות המוזכרות בשקופית.

המלצה: את ערב העדות הבא התלמידות והתלמידים יתכננו בהתאם לתובנות והמסקנות מן המצגת.